

**ԴԱՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ
ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՕՐԵՆՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԿԱՐԾԻՔ**

2022թ. փետրվարի 9-ին ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից երկրորդ ընթերցմամբ ընդունվել է Դատական օրենսգիրք սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծը (Օրենքի նախագիծ)¹: Նախագիծն առաջին ընթերցմամբ ընդունվելուց հետո դրանում կատարվել են էական լրացումներ, որոնք վերաբերում են Բարձրագույն դատական խորհրդի՝ որպես դատարան հանդես գալու դեպքում նիստերի քվորմանը և որոշումների կայացման կարգին:

Նախագծի հրապարակայնություն և թափանցիկություն

Հարկ է նշել, որ նախագիծը մինչև ՀՀ Ազգային ժողովում քվեարկության առարկա դառնալը չի ներկայացվել հանրային քննարկման, չի ուղարկվել մասնագիտական շահագրգիռ համայնքին: ավելին, երկրորդ ընթերցմամբ քննարկվող օրենքի նախագիծը նախօրոք հրապարակված չէր Ազգային ժողովի կայքէջում և հրապարակվել է ուշացումով՝ օրենքի նախագծի ընդունումից հետո միայն:

Նման կարևոր փոփոխությունների պարագայում նախագծի ոչ հրապարակային լինելը հավելյալ մտահոգություններ է ստեղծում իրականացվող փոփոխությունների առնչությամբ:

ՀՀ ազգային ժողովի նման գործելակերպը խաթարում է խորհրդարանի գործունեության թափանցիկությունն ու հանրային հաշվետվողականությունը, հատկապես հաշվի առնելով օրենսդրական փոփոխության կարևորությունը դատական իշխանության և դատավորների անկախության և բնականոն գործունեության համար:

Նախագծով կատարված փոփոխությունների բովանդակություն

Օրենքի նախագծի 4-րդ հոդվածը սահմանում է Դատական օրենսգրքի 92-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2. Որպես դատարան հանդես գալու դեպքում Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստն իրավագոր է, եթե նիստին մասնակցում է խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի կեսից ավելին»:

5-րդ հոդվածով նախատեսվում է Դատական օրենսգրքի 94-րդ հոդվածի հոդվածի 6-րդ մասի 1-ին նախադասությունը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«6. Դատավորին և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ, ինչպես նաև դատավորի և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի լիազորությունները դադարեցնելու, իր լիազորությունների իրականացման կապակցությամբ դատավորի և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու կամ նրան

¹ http://parliament.am/draftreading_docs8/P-103_DR2.pdf

ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու մասին Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշումներն ընդունվում են խորհրդակցական սենյակում՝ ***բաց քվեարկությամբ՝ նիստին մասնակցող խորհրդի անդամների ձայների մեծամասնությամբ, եթե որոշմանը կողմ է քվեարկել խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն կեսը:***»

Մինչդեռ, Դատական օրենսգրքի գործող կարգավորումներով 92-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսվում է, որ ***«2. Որպես դատարան հանդես գալու դեպքում Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստն իրավագոր է անդամների ընդհանուր թվի առնվազն երկու երրորդի ներկայության դեպքում:»***

Իսկ Օրենսգրքի 94-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսվում է, որ ***«6. Դատավորին և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշումներն ընդունվում են խորհրդակցական սենյակում՝ բաց քվեարկությամբ՝ խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ, իսկ դատավորի և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի լիազորությունները դադարեցնելու, ինչպես նաև իր լիազորությունների իրականացման կապակցությամբ դատավորի և Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու կամ նրան ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու մասին որոշումները՝ խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով:»***

Փաստորեն, Օրենքի նախագծով էականորեն իջեցվում է դատավորներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու, և կարևորը՝ դատավորի լիազորությունները դադարեցնելու, դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու և ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու մասին ԲԴԽ որոշումների կայացման շեմը:

Ավելին, որևէ տարբերակում Օրենքի նախագծով այլևս նախատեսված չէ այնպիսի լուրջ կարգապահական միջոցի, ինչպիսին է լիազորությունների դադարեցումը, ինչպես նաև դատավորի նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու և նրան ազատությունից զրկելու համաձայնություն տալու որոշումների համար, ինչպես սահմանված է Դատական օրենսգիրք սահմանադրական օրենքի գործող իրավակարգավորումներով: Դատական օրենսգրքով այս որոշումների կայացման նման բարձր չափանիշի սահմանումը էական երաշխիք էր դատավորների անկախության և անձեռնմխելիության իրավունքի ապահովման համատեքստում, ինչը ունակ էր բացառելու ցանկացած դեպքում դատավորի լիազորությունների դադարեցման և նրա նկատմամբ քրեական հետապնդման հարուցման վերաբերյալ համաձայնություն տալու մասին որոշում կայացնելու դեպքերը:

Ավելին, Օրենքով նախագծով կատարված փոփոխությունը խնդրահարույց է նաև դատավորների արդար դատաքննության իրավունքի ապահովման համատեքստում՝ ԲԴԽ կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցի վերաբերյալ որոշումների բողոքարկման մեխանիզմի բացակայության համատեքստում: Գործող դատական օրենսգիրքը չի նախատեսում ԲԴԽ որոշումների բողոքարկման մեխանիզմ,² որպիսի պայմաններում դատավորները զրկված են ԲԴԽ որոշումների իրավաչափությունը ստուգելու և դրանք վերանայելու հնարավորությունից:

² Դատական օրենսգիրք սահմանադրական օրենք, հոդված 156.1:

ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՆՑ ՍԱՐՄԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

Ավելին, ուշադրության է արժանի նաև այն հանգամանքը, որ ԲԴԽ անդամներից հինգը՝ ոչ դատավոր անդամները, ուղղակիորեն ընտրվում են Ազգային ժողովի կողմից՝ խորհրդարանական խմբակցությունների առաջադրմամբ³, ինչը ԲԴԽ որոշումների կայացման գործընթացը կարող է քաղաքական ազդեցության ենթարկել և բացասաբար անդրադառնալ դատական իշխանության անկախության երաշխավորման վրա:

Այս համատեքստում, անդրադառնալով Օրենքի նախագծի հիմնավորմանը, որ պրակտիկայում կարող են լինել դեպքեր, երբ ԲԴԽ չի ունենա ամբողջական կազմ և անհրաժեշտ քվորում որոշումներ կայացնելու համար, ապա անհրաժեշտ է նշել, որ ոչ թե պետք է իջեցնել դատավորների կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու, նրանց լիազորությունները դադարեցնելու, քրեական հետապնդման և ազատությունից զրկելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու որոշումների կայացման համար անհրաժեշտ ձայների շեմը, այլ օրենսդրական մակարդակում նախատեսել Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամների ընտրության առավել կայուն և քաղաքական վայրիվերումներից զերծ կարգ՝ երաշխավորելու դատական իշխանության անկախության և հաշվետվողականության ապահովման իրավասություն ունեցող միակ սահմանադրական մարմնի գործունեության անընդհատությունը և արդյունավետությունը:

³ Ազգային ժողովի կանոնակարգ սահմանադրական օրենք, հոդված 144, 2-րդ մաս: